

Právní odpovědnost vedoucí/ho při vedení družiny rádcem nebo rádkyní

Družinový systém je základním organizačním uspořádáním oddílu a jedním z hlavních prostředků skautské výchovy ve věku skautů a skautek. Tvoří ho skupiny mladých lidí podporované dospělými vedoucími. Vedoucí svěřuje rádci či rádkyni a členům a členkám družiny její správu, a tedy o dost více odpovědnosti i pravomocí, než je v dnešní společnosti u stejně starých "dětí" obvyklé. Současně tolik, aby je byli schopni unést.

Právní odpovědnost při aplikaci družinového systému

Správné fungování družinového systému tak u holek a kluků významně rozvíjí samostatnost, zodpovědnost, spolupráci, vzájemnou komunikaci, ochotu hledat kompromis, vztah k vlastní skupině, oddílu a skautingu. Je tak běžné a správné, že družinové schůzky, nebo jejich podstatnou část, vedou rádci a rádkyně ve věku třináct až patnáct let. Samozřejmě za předpokladu, že jsou dostatečně zkušené, zodpovědné a funguje podpora ze strany vedení oddílu. Opakovaně se objevují otázky související s právní odpovědností při aplikaci družinového systému. Nabízíme proto odpovědi na tyto otázky tak, jak jsme je pečlivě probrali se skautskými právníky. Uvedené platí pro výchovnou kategorii skautů a skautek.

Zde přinášíme zkrácenou variantu analýzy. Chcete vidět delší variantu analýzy i s příklady? Stáhněte si delší verzi:

[Právní odpovědnost vedoucího při vedení družinového systému rádcem či rádkyní delší verze](#)

pdf, 3.04 MB

Stáhnout

Dotazy, které jsou v souvislosti s družinovým systémem nejčastější, se týkají toho, kdo nese jakou zodpovědnost v případě, že družinové schůzky vedou nedospělí rádci, či dokonce rádci pod 15 let, v případě, že se něco stane (poškození cizí věci, úraz některého z členů apod.).

Nabídnout stručné a jednoznačné odpovědi není jednoduché, protože posuzování takových událostí bude vždy individuální. Představujeme tedy základní principy, ze kterých se posuzování bude odvíjet. V případě zájmu pak nabízíme delší tematický text na Křižovatce, kde najdete také širší souvislosti, příklady z oddílové praxe, apod.

Výchova dětí je svěřena rodičům. Součástí rodičovské odpovědnosti je ochrana dítěte a povinnost vykonávat nad dítětem dohled. Ten má být přiměřený jeho věku, temperamentu, schopnostem a rozumové vyspělosti. Dohled mohou rodiče předat také jiné osobě, v našem případě skautskému středisku. To ji dále jmenováním kvalifikovaného vedoucího postupuje do oddílu a vedoucí oddílu má možnost ji dále delegovat na rádce skautské družiny, kterého jmenuje.

Odpovědnost holek a kluků za své jednání

Za své jednání mají samozřejmě odpovědnost především sami členové družiny, a to v rozsahu jejich rozumové a volní vyspělosti (volních od slova vůle). Ty mohou být na věku relativně nezávislé a jsou individuální.

Příklad: *Dvanáctiletý skaut (který nevykazuje známky mentální retardace, duševní poruchy apod.) během schůzky opatří toaletu klubovny vysprejovanými liliiemi nebo jinými symboly. Zde bude odpovědnost za škodu na majetku střediska na něm, protože ve svém věku musel vědět, že se to nedělá.*

Oddílový vedoucí "svěřuje" dohled rádci

Vztah odpovědnosti mezi vedoucím a rádcem je výrazně složitější, než mezi střediskem a kvalifikovaným vedoucím. Právní osobnost je u osob mladších osmnácti let neúplná, a to v rozsahu jejich rozumové a volní vyspělosti a musí se tedy vždy posuzovat individuálně a přiměřeně situaci. Nelze se tak opřít o žádnou věkovou hranici. (Např. čtrnáctiletý kluk může být vyspělejší a zodpovědnější než sedmnáctiletý "floutek".) To je pro naše uvažování o družinovém systému velmi důležité.

Z pohledu vůdce je tedy klíčové, aby zajistil a přesvědčil se o tom, že rádce je k vedení schůzky kompetentní. Právě to bude nejdůležitějším faktem při případném posuzování ne/zanedbání povinného dohledu.

Je zřejmé, že svěřením určité autonomie družině a rádcem (nad skauty a skautkami nevykonávám dohled bezprostřední přítomností), je zvýšením rizika. Podstupovat riziko obecně není zakázané – jinak bychom nesměli "vytáhnout paty z domu". Zásadní je učinit dobrou pedagogickou rozvahu, tedy zda je riziko adekvátní výchovnému přínosu, který dětem přináší. V obecné rovině je pedagogický přínos družinového systému nezpochybnitelný. Riziko je třeba vyhodnocovat i situačně a pokud je

přítomno, tak učinit vše, co rozumný a opatrný člověk může učinit, aby riziko minimalizoval, udržel v přiměřených mezích.

Součástí posuzování při zanedbání pak nejspíš bude ověřování, jak minimalizace rizika, tedy příprava a ověření kompetentnosti rádce, vypadala. Tedy zda vůdce případně jiný člen oddílové rady svého rádce postupně zaučoval předáváním odpovědnosti za přípravu a vedení nejprve jedné aktivity, kterou sleduje a následně ji společně hodnotí, plánují opatření pro rozvoj rádcových dovedností, později podobně předával odpovědnost za přípravu a vedení části schůzky, pak celé schůzky. Zda se vůdce přesvědčil, že rádce odvedl dobře a bezpečně několik schůzek, než mu svěřil jejich samostatné vedení. Zda se i nadále se průběžně aktivně přesvědčoval o tom, že je toto vedení v pořádku. Taktéž absolventce rádcovského kurzu může být jedním z vodítek, které pomohou při dokazování, že byl rádce rozumově a volně vyspělý pro vedení schůzky, ovšem jistě ne jediným. Dalším důležitým faktem může být skutečnost, že rádce vyrůstal v družině s kvalitním rádcem a postupně se od něj učil, přebíral od něj odpovědnost za jednotlivé aktivity i větší úkoly.

Pokud se podíváme více do praxe, pak si lze nejspíše představit dva možné problémy, které mohou při družinové činnosti nastat:

1. škoda na majetku (např. rozbité okno v domě vedle plácku, kde družina hrála míčovou hru)
2. škoda na zdraví (např. zranění někoho z členů družiny)

Odpovědnost za výše uvedené může nést jen vedoucí, tak rádce, oba nebo nikdo

Každý odpovídá za věci, které udělal, nebo udělat měl, ale neudělal. Ať se jedná o vůdce nebo o rádce. Když při činnosti družiny dojde ke škodě na majetku nebo zdraví mohou nastat případy, kdy odpovědnost:

1. ponese jen vůdce

Příklad: *Vůdce svěřil rádcovi odpovědnost, která byla nad jeho rozumové schopnosti tím, že začínajícímu rádcovi, u kterého neověřil znalost pravidel silničního provozu, svěřil samostatný pohyb družiny po vozovce.*

2. ponese jen rádce

Příklad: *Jinak spolehlivý rádce porušil domluvená pravidla a na schůzce nechal kluky vědomě pracovat s nářadím, které je vyhrazeno pouze pro přítomnost dalších osob se znalostí o bezpečnosti jeho používání. V důsledku čehož se jeden z členů z družiny zranil.*

3. ponese rádce a vůdce společně (v případě, že pochybili oba)

Příklad: *Rádce byl vůdcem dostatečně poučen, že nesmí dovolit, aby členové družiny jeli z puťáku starších skautů stopem, přesto to schválil. Auto se členy mělo dopravní nehodu, při které došlo ke zraněním. Vůdce tak rádci svěřil úkol nepřiměřený jeho volním a rozumovým vlastnostem, když ho v patnácti letech pustil s družinou samotného na vícedenní výlet 30 km od tábora.*

4. neponese nikdo

Příklad: *Situace vznikla souhrou nepředvídatelných okolností, přestože vše bylo řádně zabezpečeno. Jeden z členů družiny náhodou upadl při běhací hře a zlomil si kotník.*

Zaklínání věkem aneb dobře připravený čtrnáctiletý rádce unese více odpovědnosti než plnoletý neználek

Z praxe oddílů vyplývá, že bezpečnost na družinových schůzkách je často zajišťována přítomností někoho staršího, tzn. že rádce je sice mladší, ale na schůzce je přítomen ještě někdo další nad 15 či 18 let. Toto zajištění může být při vhodném výběru přítomné osoby a při vhodném nastavení dobrým řešením. To když je nablízku např. člen oddílové rady, který dříve zodpovědně roli rádce vykonával. Při nevhodném výběru přítomné osoby bude v případě vzniku problému odpovědnost na vůdci.

Například: *Dohlížející rover není přes svůj věk dvaceti let dostatečně zodpovědný, nebo zkušený, protože do oddílu přišel nově a o družinové činnosti a zajištění bezpečnosti nemá dostatečné znalosti, nebo k němu kluci nemají respekt.*

Situace má i výchovné souvislosti:

- rádce nemusí cítit a rozvíjet pocit odpovědnosti za družinu, protože na schůzce je přeci přítomen dospělák,
- vedoucí se výchově rádce nevěnuje, protože na družinovce je přeci dospělák,
- dochází k "rozptýlení odpovědnosti", kdy vůdce, rover i rádce jsou odpovědní za vše a nikdo za nic.

Podobně riziková situace může nastat na výpravě nebo táboře, např. když vůdkyně svěří zodpovědnost za holky a kluky, kteří mají službu na dřevo svému příteli, který má sice třicet let, je nadějný spisovatel, ale se členy oddílu se moc nezná, nemá pedagogické sklony, není praktický a nikdy nedržel sekeru v ruce.

Mějte prosím na paměti, že nejdůležitějším kritériem pro svěření dohledu je způsobilost a zkušenost dotyčného, nikoli jeho věk.

Základem je dostatečně zkušený a zodpovědný rádce či rádkyně

Svěřená odpovědnost musí být přiměřená schopnosti rádce nebo rádkyně ovládat své jednání a posoudit jeho následky. Co to znamená v praxi? Z právní úpravy se dají zjednodušeně odvodit následující zásady:

Rádcové/rádkyně musí být přiměřeně rozumově vyspělí pro činnosti, které se od nich očekávají.

Také z předchozího textu je patrné, že biologický věk a vyspělost si nemusí odpovídat a zodpovědný mladý rádce je v tomto ohledu lepší volbou než patnáctiletý nebo osmnáctiletý hajdalák. Věk rádce sám o sobě nikdy není rozhodujícím kritériem.

Velkou roli zde hraje samotný výběr rádce a jeho příprava na výkon funkce. Rádce musí vědět, jaké činnosti se od něj čekají a musí projít průpravou pro jejich zvládnutí. Skauta lze takto předpřipravit, když funguje v družině se zkušeným rádcem a později v roli podrádce jako pomocníka. Vzdělání a průběžná příprava rádce se může realizovat rádcovským kurzem, pravidelnou účastí na oddílových radách, kde se reflektuje činnost družin, účastí na schůzkách oddílové družiny (rady rádců), reflexí odvedeného programu po schůzce společně vedoucím nebo jiným členem oddílové rady.

Vedoucí sice nemusí být na družinovce přítomen, ale musí mít průběžný přehled o tom, co se tam děje.

Rádkyně/rádce musí mít znalosti o tom, jak zajistit bezpečnost na schůzce a musí se dle nich v praxi řídit.

Vedle běžných znalostí o bezpečnosti (např. znalost pohybu chodců dle pravidel silničního provozu, v klubovně, používání elektrických spotřebičů, prevence úrazu při pohybu/hrách v klubovně i venku, pravidla práce s otevřeným ohněm, kamny atd.), musí vědět, které činnosti jsou dovoleny jen v přítomnosti dalších způsobilých osob (např. koupání, práce s vybranými nástroji, vybrané sportovní a adrenalinové aktivity).

Rádce/rádkyně musí mít autoritu k tomu, aby jí/m vydané pokyny byly respektovány.

Zde platí, co bylo napsáno k bodu 1.

Vůdce musí ověřit zkušenosti a kompetentnost rádce.

Dříve než vůdce rádci svěří samostatné vedení schůzky (příp. její části), musí mít ověřeno, že rádce tato kritéria splňuje.

Dále je z hlediska vedoucího žádoucí zajistit následující

Prostředí klubovny

Vůdce oddílu (resp. středisko) odpovídají za to, že prostředí klubovny je bezpečné a Bezpečnost prostředí je v pravidelných intervalech kontrolována.

(Např. vypínače světel neprobíjejí, prostor okolo kamen je zabezpečen proti vzniku požáru, regály a jejich obsah nelze zvrátit, protože jsou dobře uchyceny ke zdi, nástroje mají své místo, jsou v obalech.)

Rodiče ví, co je družinový systém a jak v oddíle funguje

Družinovým systémem je Junák - český skaut jedinečný. Rádcové, rádkyně, ale i skauti a skautky tak obvykle svedou věci, které se jejich vrstevníci naučí až v pozdějším věku, pokud vůbec. Je dobré u rodičů našich členů zvyšovat povědomí o družinovém systému a o jeho fungování u vás v oddíle. Porozumění může pomoci v přijetí nastaveného systému vedení schůzek, popř. v případném řešení náročných situací, které by jinak působily nepatříčně.

Na závěr

Z toho, co je psáno výše, plyne, že fungující družinový systém, tedy uschopňování mladých lidí, vyžaduje péči a vytrvalou práci (především) s rádci a rádkyněmi - od nastavování pravidel a mantinelů, ve kterých se mohou s družinou pohybovat, přes učení, jaké věci a jak s družinou (ne)dělat a ověřování jejich zvládnutí až k jejich samostatné činnosti.

Pokud do této práce budete investovat, vynaložený čas a energie se vám bohatě vrátí v podobě samostatně myslících a odpovědně jednajících holek, kluků a družin, budete svědky spousty neotřelých nápadů a správných řešení, které byste sami ztěží vymysleli. Skauty a skautky tím dobře připravíte na vyšší nároky sebeorganizace v kmeni a roverském věku a na budoucí spolupráci při vedení oddílu. Především ale na odpovědný samostatný život člověka, který bude platným členem společnosti. Pokud budete do práce s rádci a rádkyněmi investovat, zachovávat popsané principy a řídit se selským rozumem, velmi pravděpodobně nebudete muset čelit nepříjemným situacím, které vyžadují odbornou právní pomoc.

Právní předpisy ani Junák - český skaut nestanovují konkrétní pravidla či zákazy, co s dětmi v oddíle smíme dělat. Vždy je třeba si počínat tak, aby rizika byla přiměřená dětem, jejich schopnostem, okolnostem, aby se eliminovala zbytečná rizika. Ani tento článek tedy nestanovuje "pravidla", spíše ukazuje některé možné či vhodné pohledy - je však nakonec na rozvaze a zodpovědnosti vůdce, zda a které z těchto rad uplatní, aby principu přiměřenosti rizika ku výchovnému přínosu dostál.

Jak je to se samostatností posádek vodáckých oddílů při vodácké činnosti, je popsáno v [článku v Kapitánské poště 02/2021](#) .